

АСАБЛІВАСЦІ ГАВОРКІ Г.П. ЧЫСЦЬ МАЛАДЗЕЧАНСКАГА РАЁНА МІНСКАЙ ВОБЛАСЦІ

Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт інфарматыкі і радыёэлектронікі
г. Мінск, Рэспубліка Беларусь

Выдрук Д.В.

Албут А.А. – выкладчык

Сёння відавочная сацыялінгвістычная праблема: збедненае ўяўленне жыхароў Беларусі пра сістэму беларускай нацыянальнай мовы. На практыцы моўцы з цяжкасцю ўспрымаюць дыялектнае маўленне ў бытавой сферы як унармаванае. Дадатковая камунікатыўная перашкода ствараецца падчас міжмоўных зносін, нават калі гаворка ідзе пра блізкароднасныя мовы, такія як руская і беларуская.

Як адзначыў Я.Ф. Карскі, «народнае маўленне ёсць карань і аснова, адкуль чэрпае свае жыватворныя сокі і чым абнаўляецца маўленне літаратурнае. Слоўнае мастацтва таго ці іншага народа дасягае найвышэйшага развіцця і росквіту толькі тады, калі жывіцца чыстай народнай крыніцай» (цыт. паводле [1]). Сёння непазбежны працэс разбурэння дыялектаў пад уплывам літаратурнай формы мовы. Спецыфікай сітуацыі ў Беларусі з'яўляецца выцясненне вуснага дыялектнага маўлення не толькі беларускай мовай, але і рускай. У сітуацыі білінгвізму актуальным з'яўляецца кантрастыўны падыход не толькі да вывучэння асаблівасцей літаратурных беларускай і рускай моў, але і да спецыфічных рыс дыялектнага маўлення.

Нават у межах адной сям'і можа адбывацца камунікацыя паміж носьбітамі дыялекту беларускай мовы і рускага гутарковага маўлення. Такі прыклад і даў матэрыял для разгляду.

Гаворка г.п. Чысць Маладзечанскага раёна Мінскай вобласці належыць да сярэднебеларускіх гаворак, што паслужылі асновай сучаснай беларускай літаратурнай мовы. Таму на лексічным узроўні можна адзначыць шэраг супадзенняў са словамі літаратурнымі: *мара – мечта, знічка - падаючая звезда; шкарпэткі – носкі; вывёрка - белка; ганак – крыльцо* і інш. Фіксуецца лексічныя адзінкі з гутарковай афарбоўкай, што перадаюць негатывную ацэнку: *плявузгаць – трепаться*.

На граматычным узроўні адзначым двухфанемны канчатак дзеясловаў першага спражэння (напрыклад, *ён кажаць*) і аднафанемны канчатак у дзеясловах другога спражэння (*гавора*). Таксама захавалася асаблівасць у рэалізацыі катэгорыі адушаўлёнасці: *пасвіць каровы і збіраць грыбоў*.

На фанетычным узроўні паслядоўна прасочваецца так званае «зеканне / секанне» – падкрэслена мяккае вымаўленне свісцячых як у моцнай пазіцыі, так і перад наступнымі мяккімі зычнымі, што ў цэлым характэрна беларускай мове. Дыялектнай рысай можа лічыць аканне не толькі ў першым складзе перад націскам, але і ў паслянаціскных складах, напрыклад: *вось такая*.

Такім чынам, увага да жывога маўлення, якое можа адрознівацца ад прынятай нормы сучаснай беларускай літаратурнай мовы, рызыкае выклікаць праблемы з разуменнем у носьбіта толькі рускай мовы, а таксама з'яўляецца важным, паколькі аналіз такога моўнага матэрыялу дазваляе глыбей зразумець шматаспектнасць, багацце, развітасць беларускай мовы, якой даводзіцца існаваць ва ўмовах незбалансаванага білінгвізму.

Спіс выкарыстаных крыніц:

1. Крывіцкі, А.А. Дыялекталогія беларускай мовы. / А.А. Крывіцкі. – Мінск : Выэйшая школа, 2003. – 294 с.

СВЯЗНОСТЬ В НАУЧНОМ ТЕКСТЕ

Белорусский государственный университет информатики и радиоэлектроники
г. Минск, Республика Беларусь

То Куанг Тханг

Корбут Г.С. – преподаватель

В статье представлен результат анализа средств связности в научных текстах по физике. Показывается важность связности как качества научного сообщения, определены доминирующие группы средств связности и их значение.

Тексты учебников по математике, физике и химии часто представляют собой рассуждение, доказательство. В текстах такого типа всегда используются специальные слова и словосочетания, которые логически связывают текст. Отсюда понятие «связность». Некоторые из этих средств связи изучаются в курсе русского языка и объединяются в 10 групп. Вот эти группы: 1) установление тождества, близости, 2) причинно-следственные и условно-следственные отношения, 3) присоединение и соединение частей информации, 4) сопоставление и противопоставление информации, 5) обобщение-вывод, 6) порядок перечисления информации, 7) пояснение-иллюстрация, уточнение, выделение частного случая, 8) оценка